

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

J. A. HANSEN

VOR SAMTID

Hjemme og ude.

Biografiske Skizzer med Portraiter,

udgivne af

Paul Pry.

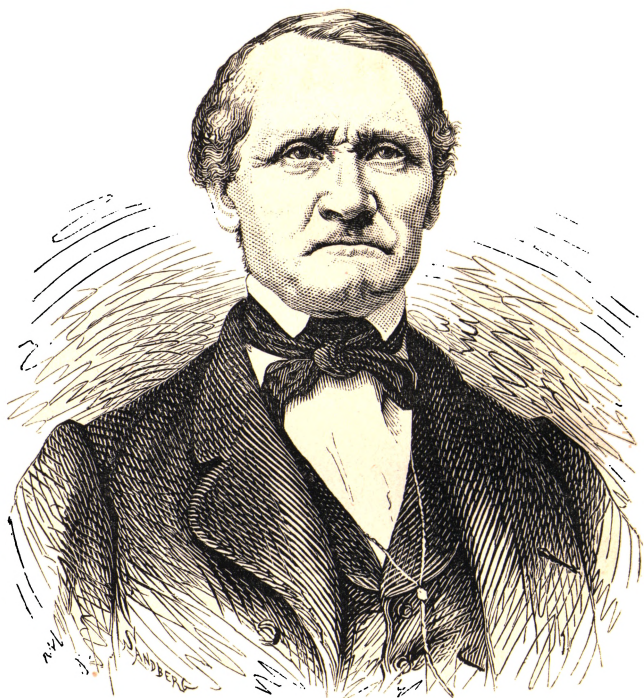
IV.

I. A. HANSEN.

Kjøbenhavn.

Andr. Schous Forlag.

1871.

VOR SAMTID hjemme og ude.

I. A. HANSEN.

BIOGRAFISK SKITZE

AF

PAUL PRY.

Kjøbenhavn.

Andr. Schøus Forlag

I. COHENS BOGTRYKKERI.

1871.

J. A. Hansen er en Søn af Folket. Han har henlevet sin Ungdom midt i det, dets Undertrykkelse have tynget paa hans Sjæl, dets higende Længsler have banket i hans Hjerte, og derfor har der ogsaa været Klang i den Stemme, hvormed han talte Folkets Sag. Han har vistnok paa forskjellige Punkter fejlet baade i Tanker og Ord og Handlinger, men det er jo menneskeligt at fejle, og vor unge Friheds Historie vil glemme disse Fejl hurtigere, end den glemmer hans Fortjenester, den vil altid give ham en fremragende Plads mellem det danske Folkparties Førere. Om han end ved den første Korsvej skilte sig fra mange af disse, og om end det endelige Maal, han satte sig, blev et andet end deres, saa var og blev Hovedpunktet i deres Kæmpen og Villen dog det Samme: menneskelig Ret og Frihed for Enhver, hvad enten hans Bolig er Borg eller Hytte. Naar Foraarsfolen kommer og den unge Plante

begynder at spire og vore, da kan det vel hændes, at den af og til sætter daarlige Stud ved Siden af de gode, men det gjør Jngenting, — er Jorden sund og kraftig som Planten selv, da ville de daarlige nok dø bort igjen, mens de gode stude højt i Vejret og vore sig store og stærke. Det Frihedstræ, til hvis Pleje og Fredning ogsaa J. A. Hansen har givet sin Skjærv, har havt begge Slags, men endnu har ingen af de daarlige taget Saft og Kraft fra de gode.

Der er, naar denne Folkesører staaer frem og taler, noget højst Gjendommeligt i den skarpe, tilspidsede, næsten lidt arrige Klang i hans Ord; man faaer paa samme Tid Indtrykket af en højst energisk Karakter og af et Menneske med glødende Trang til at vælte det Bestaaende overende, man mærker ikke alene Revolutionsmanden, men ogsaa Revolutionsføreren. Ligesom J. A. Hansen i sit rent personlige Væsen har Meget, som minder om den første franske Revolutions Typen, saaledes vilde han vistnok i Birkeligheden heller ikke, naar en Revolution kunde tænkes i Danmark, komme til at staa mellem dennes mindst betydningsfulde og indflydelsesrige Mænd. Men nu er den heldigvis om ikke rent utænkkelig, saa dog højst usandsynlig, og J. A. Hansen er som Følge deraf henvist til at spille sin Rolle i en sund og rolig Frihedsudvikling. Den Tid, som er gaaet, har imidlertid vist, at han

ogfaa under en saadan har Evner til at gaa fremad i Betydning.

Han er oprindelig Skomagersøn. Hans Fader, en fattig Skomagersvend i Odense, skulde netop hverves til Flaadens Besætning, da han i Tide fik Nys derom og over Hals og Hoved rejste med Kone og Barn afsted til sin Fødeby Rudkjøbing, hvor han derpaa tog Borgerskab som Skomagemester.

Det var i 1807, og Sønnen, Jens Andersen, havde kun lige i Forvejen fyldt sit første Aar. Faderen blev imidlertid bosiddende i Rudkjøbing og jendte, da Drengen var gammel nok dertil, sin Søn i Byens offentlige Skole. Her lærte han, hvad alle de andre Elever lærte, og hvad man ansaa kunde være nok for en Skomagersøn, men dette tilfredsstillede langt fra hans Trang til Kundskab, der tilmed blev yderligere næret saavel af Faderen som af en religiøs opvakt ærvøist Svend, der i længere Tid arbejdede paa Værkstedet.

Det gik da navnlig ud over alle de Morfskabsbøger, som kunde opdrives i Byen; i hans Fritimer forvandledes Værkstedet til Oplæsningslokale, og alle Bøgerne bleve læste højt for Svendene, hvad Mester Intet havde imod, da Arbejdet øjensynlig paa denne Maade gik langt lettere fra Haanden. Saa kom imidlertid den Tid, da Jens Andersen selv maatte begynde at lære Haandværket, og Morfskabslæsningen blev derved betydelig indskrænket.

Rogle Timer om Aftenen efter Arbejds Ophør bleve imidlertid stadig offrede til Læsning og Skrivning.

Karakteristisk for hans Trang til aandelig Virksomhed er et lille Træk, der fortælles fra hans Skomagertid. En ældre Mand, der interesserede sig for ham, vilde høre hans Studsmaal af Mesterens Mund, og denne havde heller Intet at indvende mod ham. Det var en slink og dygtig Svend, sagde han, men i enkelte Stykker var han rigtignok lidt løjerlig. Mesteren havde nemlig, uden at han vidste af det, lagt Mærke til, hvorledes han paa en Hylde over Bordet gjemte en Mængde smaa Papirstrimler, der indeholdt forskjellige Sætninger af religiøs, politisk eller almenmenneskeligt Indhold. Det var Ting, som vare faldne ham ind, medens han arbejdede, og han skrev dem nu op for at tænke nærmere over dem.

I 1824 havde han gjort det store Spring fra Dreng til Svend, men han vedblev dog endnu i tre Aar at arbejde paa Faderens Værksted. Først 1827 drog han hjemmefra og arbejdede i to Aar hos forskjellige kjøbenhavnske Mestere.

Dette hans Ophold i Hovedstaden har uden Tvivl i mange Henseender været særdeles befrugtende for hele hans aandelige Udvikling, da langt flere Kilder til Oplysning stod ham aabne her end i hans Hjem, og da hele det større Liv i den større

By maatte virke vækkende og befrugtende netop paa en Natur som hans.

Hans offentlige Virksomhed synes i Virkeligheden ogsaa at vise, at han er gaaet fremad med Kæmpeskridt. Allerede i 1831 optraadte han, den femogtyveaarige Skomagersvend, der har lært sig selv Alt, som Forfatter til Artikler i Hempels „Bidrag til Tidshistorien“, og to Aar senere møder han til det literære Kampstævne med et helt selvstændigt Skrift, og det ovenikjøbet et Skrift med grundige theologiske Raisonnementer, et kraftigt Indlæg i den nylig rejste grundtvigianske Kirkekamp*). Dette Arbejde vakte ikke ringe Opsigt, og en anseet Gejllig (Mag.Lindberg) omtalte det endogsaa med følgende Udtryk: „Han (J. A. Hansen) fremtræder her med en Modenhed, saa man ikke skulde tro han nu for første Gang prøvede sin Pen; viser en Magt over Sproget, der er i høj Grad paafaldende hos en Mand, som ikke er videnskabelig dannet, og røber en Kundskab om og Belæstthed i Alt, hvad der er skrevet her tillands i denne Tid, som maa opvække Forundring.“ Om nu end disse Ord maasse ere vel stærkt anbefalende, saa er det

---

*) „Om Rancelliraad Søren Hempels Fremstilling af den danske Kirkekamp. Et nødvendigt Tillæg til Fyens Stifts Adressseavis for 1850, 31 og 32.“

dog afgjort, at hvad J. A. Hansen her gjorde, ikke let gjøres ham efter af ret Mange, der have levet og faaet deres Kundskaber under samme Forhold, som han havde faaet dem.

Han havde imidlertid ogsaa fortsat sit Haandværk samtidig med, at han førte Pennen, og fortsat det med saa megen Flid, at han ved Slutningen af 1835 kunde opnaa Borgerskab som Skomagermester i Rudkjøbing. En saadan Forfremmelse kom meget belejlig, da han netop gif i Giftetanker, og det følgende Aar ægtede han Laura Cecilie Buck, en Skipperdatter fra Rudkjøbing. Som en lille Morsomhed kan det bemærkes, at han paa denne Tid fungerede som Organist og Stads-Musikant i den nævnte By.

Det huslige Liv drog ikke hans Interesse bort fra de Beje, paa hvilke han var staaet ind, og medens han fortsatte baade Skribentvirksomheden og Skomagerhaandværket, klarede hans Aand og modnes hans Tanke Skridt for Skridt. Det var i det Hele taget en Bækkelsens Periode disse Aar i Slutningen af Trediverne og Begyndelsen af Fyrgetyverne. Frihedstanterne og Frihedssønsterne havde faaet et mægtigt Stød fremad ved Indførelsen af Stænderforsatningen; de havde allerede en Stund staaet som taagede Skyer i Horizonten, nu begyndte de at samle og fortætte sig for snart at nedsende deres befrugtende Regn.

I ydre Henseende frembyde de nærmest følgende Aar af J. A. Hansens Liv ikke stor Forandring. Forskjellige Forhold havde gjort ham kjed af Opholdet i Rudkjøbing; han forlod derfor i Foraaret 1838 denne By og nedsatte sig til Trods for de Hindringer, som Laugsaand og Brødnid søgte at lægge ham i Vejen, som Skomager i Slagelse. Men det kunde ikke være Andet, end at den vorende Trang til aandelig Udvikling og aandelig Beskjæftigelse endelig engang maatte gjøre ham kjed af et Haandværk, der røvede ham en meget betydelig Del af den Tid, han saa gjerne vilde hellige højere Interesser.

Omsider tog han da overtvært, besluttede at bryde af og slaa ind paa en anden Livsbane. Han havde gjort sit Valg, men Tilfældet, Omstændighederne, Lykken — hvad man vil kalde det — fandt ikke Behag i dette og valgte anderledes for ham.

Det var hans egen Agt at blive Skolelærer. For at opnaa dette sit Ønske indsendte han i 1841 en allerunderdanigst Ansøgning til Rancelliet og anmodede i denne om, at det maatte tillades ham som Privatist at underkaste sig Examen ved et Skolelærerseminarium. Desuden henvendte han sig personlig til A. S. Ørsted, men denne, der var hans Bysbarn og kjendte J. A. Hansens demagogiske Tilbøjeligheder, tog sig vel iagt for at an-

befale ham til en Stilling, hvor han kunde faa Lejlighed til at indpode den opvoxende Slægt sine i Ørstedes Dine højt farlige Grundsætninger. Ansøgningen blev da allernaadigst afflaaet, og dermed vare J. A. Hansens Skolelærerdrømme omstyrtede. Uergerlig over disse glippede Forhaabninger rejste han hjem igjen til Slagelse og gav sin Harmes Luft i et Brev til Ørsted, hvori han blandt Andet skrev, at „den Tid turde maaske engang komme, da Hs. Excellence muligvis vilde fortryde, hvad der var skeet.“

Og denne Tid kom. Han var nu engang bleven kjed af Skomagerprofessionen, og da han ikke kunde blive Skolelærer, maatte han se at blive noget Andet. Han var, som vi have seet, allerede tidligere optraadt som Journalist; denne Virksomhed havde han efter et større Omfang fortsat i de senere Aar, og det laa derfor ikke langt borte for ham at vælge sin Løbebane i denne Retning.

Bed Midtsommertid 1841 flyttede han, efter indstændige Opfordringer, fra Slagelse til Fredericia og lod sig det følgende Aar bevæge til at overtage Redaktionen af Bladet „Ulmuevennen“, der var

stiftet af hans Ven, Skolelærer Rasmus Sørensen. Som Medudgiver af dette Blad rejste han i For- aaret 1842 til Kjøbenhavn, bosatte sig der og til- traf sig snart almindelig Opmærksomhed baade ved sin Stilling som ansvarlig Redaktør af „Fædre- landet“ og ved sin Holdning i „Almuevennen“ som Ordfører for de Bondebevægelser, der begyndte at dukke frem paa forskjellige Punkter i Landet.

Frihedsaanden begyndte, som sagt, at give sig Luft i stadig stærkere og stærkere Udtryk. Man mærkede det bedst gennem den kjøbenhavnske Presse, der saa at sige daglig bragte Artikler af fremher- skende liberal Farve. Det øgl. danske Rancelli saa Faren og besluttede at afværge den ved Strengbed. Presseprocesser bleve derfor mere og mere alminde- lige, til Slutning stode af de daværende 25 Hoved- stadsblade ikke mindre end 22 under Censur. „Fædre- landets“ ansvarlige Redaktør, Carl Bloug, havde en Stund undgaaet at falde som Bytte for de gridske Censorer, men den 2den Januar 1842 ud- talte de ogsaa Dommen over ham, og hans Navn paa Bladet som ansvarlig Redaktør veg lidt senere Bladsen for J. A. Hansens. Denne havde nemlig paa forskjellig Maade staaet i Forhold til Bladet, og da man saa sig om efter en censurfri Mand, der turde paatage sig det juridiske Ansvar for dets Artikler, fandt man ganske naturlig denne unge, driftige Frihedsforkæmper. Nu er det ganske vist,

at Forfatter og Ansvarhavende under hans Virksomhed ved Bladet ingenlunde faldt sammen, og at Hansen langt fra skrev saa Meget i „Fædrelandet“ som dets oprindelige Medarbejdere, men paa den anden Side var han dog ligesaalidt en af den Tids lejede Skinredaktører.

Hans Mod blev sat paa haarde Prøver. I de fjorten Maaneder, han bar Ansvaret for „Fædrelandet“, bleve ikke mindre end tredive Numere beflaglagte eller gjorde til Gjenstand for retslig Sagsanlægsgelse, ja under en af disse Sager blev endog saa den saakaldte „Band- og Brøds-Tortur“ bragt til Anvendelse mod ham. J. A. Hansen var nemlig draget til Ansvar for Artiklen „Kommissarius og den konstitutionelle Sag“, der havde været optaget i „Fædrelandet“ for 11te Novbr. 1842. Under Processens Gang blev der afkrævet ham en Udtalelse om, hvilken Mening han havde haft med denne Artikel, og da han svarede, at han efter flere Maaneders Forløb ikke var i Stand til at erindre dette, forlangte Dommeren Gudenrath at vide, hvilken Mening han da nu havde med Artiklen. J. A. Hansen erklærede, at Spørgsmaalet laa udenfor Sagen, og at han som Følge deraf ikke ansaa sig pligtig til at besvare det. Gudenrath anvendte Overtalelser og Trusler, men Hansen blev staaende fast ved sit engang givne Svar, selv da den Kjendelse faldt, at han skulde hensejle paa

Band og Brød, til han svarede saaledes, som Dommeren vilde have det. Først efter i 24 Timer at have udstaaet denne Straf, og først efterat hans Benners Bestræbelser for at faa Dommen underkjendt hos højere Bedkommende havde vist sig forgjæves, — først da afgav han den forlangte Udtalelse. Med Hensyn til selve den anlagte Sag blev J. A. Hansen frifunden.

Udfaldet af flere andre var imidlertid ikke det samme. Han dømtes gjentagne Gange til Bøder og til at underkastes Censur. Bøderne, som ialt beløb sig til 800 Rdl., bleve betalte af hans politiske Troesfæller, men Censuren tvang ham til at fratræde sin Stilling som ansvarlig Redaktør baade af „Fædrelandet“ og af „Almuevennen“.

Faktisk vedblev han imidlertid at lede Redaktionen af det sidstnævnte Blad, der fik større og større Betydning som Organ for de nyvakte Bønderbevægelser.

Frederik den Sjette havde i mange Henseender forbedret Landboernes Kaar, men han havde netop ogsaa derved vaakt Bønderne af den Dvale, som i hele sex Mennefsaldrer havde ligget tungt over dem. Han havde vaakt dem, om ikke just til fuld Bevidsthed saa dog til Aenelse om deres Ret og med det Samme fremkaldt Trangen hos dem til at

opnaa større Lettelser, end de allerede havde opnaaet, og til at udfolde en mere fri og selvstændig Stilling i Samfundet.

Stærke Røster lod sig i Begyndelse af Fyrgetyverne høre som Udtryk for denne Trang og for disse Fordringer. Det var netop paa denne Tid, „Almuevennen“ begyndte at udkomme; dens Opgave var at tale Folkets Sag mod de herskende Klasser, og ganske naturlig maatte den da ogsaa blive Talsmand for Landalmuens Rettigheder. Vedholdende indskærpede J. A. Hansen gennem dette Blad Bønderne, hvilke Forbedringer i deres Kaar de burde stræbe henimod, samt hvilken Stilling de som selvstændig Stand burde indtage ligeoverfor Godsejerne, og samtidig fulgte og behandlede han med stor Opmærksomhed alle Spørgsmaal, hvor Bondens Interesser spillede en Rolle. „Almuevennen“ var bleven en Magt, der baade frygtedes af dens Modstandere og saaes hen til med Tillid og Beundring af den Samfundsklasse, hvis Sag den havde paataget sig at føre. Et karakteristisk Vidnesbyrd om, hvilken Vægt Bondestanden lagde paa disse Udtalelser i Pressen, er følgende. Under en Forhandling i Roskilde Stænderforsamling om Retten til at prygle Klapperne yttrede Sognefoged Henrik Larsen: „Der er en Grund, hvorfor jeg har saa Meget mod denne Revselsesret; mange agtværdige Mænd have i den senere Tid gennem for-

skjellige Blade oplyst, at Bondestanden er en ligesaa hæderlig Stand som enhver anden Stand. Hvorfor skal da denne alene være udsat for en barbarisk Mishandling?" Forstaaelsen af Bondens Ret var gaaet op for ham, men det var Pressen, der havde lært ham den.

„Almuevennen“ og J. A. Hansen havde saaledes allerede faaet en betydelig Indflydelse, og denne blev endnu større, da Rancelliets Forbud mod Bondemøder udkom den 8de Oktbr. 1845, og „Bondevenernes Selskab“ nærmest som Følge af dette Forbud stiftedes det følgende Aar af Kaptain Tscherning, Procurator Balthasar Christensen, Kammerraad Drewsen, Statsraad P. Povelsen og Proprietær Jespersen til Grønnebjerggaard. Selskabet erklærede nemlig bestemt „Almuevennen“ for sit Organ og gjorde derved Bladet til en Magt i Staten.

End yderligere var J. A. Hansens Popularitet bleven befæstet ved hans Optræden som Folketaler. Første Gang, han viste sig som saadan, var ved et Festsmaaltid i Holbæk Amts Landbosforening den 11te Oktbr. 1845. Hans Tale ved denne Lejlighed er jaare karakteristisk.

„Mine Venner!“ sagde han, „for første Gang i mit Liv vover jeg at tage Ordet i en saadan offentlig Forsamling, og det skeer, fordi jeg ved denne Lejlighed ønskede at give Bondestanden en Advarsel, og Advarslen er den: Tag Dig iagt for dine Ven-

ner! Det er blevet Mode i vor Tid at være Bondens Ven; Alle, fra den højeste Embedsmand nærmest Tronen til den ringeste Skriver paa den ringeste Embedsmands Kontor, fra den rigeste og mægtigste adelige Godsejer til den ringeste Ladefoged paa det mindste Gods i Landet, fra den talentfuldeste, dygtigste og folkeligste Stænderdeputerede til det servileste Blads Redaktør, Alle ere nu Bondeitandens varmeste og oprigtigste Venner, Alle omfatte den med den inderligste Kjærlighed. Men saa enig man saaledes er om at være Bondeven, saa uenig er man om de Beje, man anbefaler Bonden at gaa, saa forbitret er man paa hinanden indbyrdes. En indrømmer, at Selvejendom vel er at foretrække for Fæste, men paa Grund af hans ømme og inderlige Kjærlighed til Fæsterne maa han dog fraraade at arbejde for stærkt paa Selvejendoms Fremme. En Anden maa paa Grund af sit oprigtige Vennskab for Bonden tilraade, at man indskrænker denne Stands Petitionsret. En Tredie tilraader Bonden som en oprigtig Ven, at han kaster sig i Godsejernes Arme og slutter sig til dem. En Fjerde opfordrer Bonden til at stræbe efter at blive Herre paa sit Eget, at fordre alle Andre paalagt samme Byrder og Afgifter til Staten som han selv, Alt i Forhold til Enhvers større eller mindre Ejendom. En Femte forlanger Bondens Emancipation fra Godsejernes Vilkaarlighed osv. osv. En Del af

disse Bondevener kalde de Dvrigge Agitatorer, fule Folketorsførere, Kommuniste, med flere smukke Titler, og disse kalde igjen hine Aristokrater, Aristokrat-sindede, Folkeundertrykkere osv. Hvad Under da, om Bonden stundom bliver tvivlraadig og spørger sig selv: Hvem skal jeg tro? Hvem skal jeg slutte mig til? Spørger Du endnu saaledes min Ven, da svarer jeg: Du skal ikke tro Noget af dem! Aldeles Ingen! Du skal kun tro Dig selv. Tag alle dine Venners mange og modstridende Raad, Paamindelser, Beviser og Paastande for Dig, prøv og overvej dem alvorlig og omhyggelig; indtil Du selv kommer til en fast Overbeviisning om, hvad der er ret og rigtigt, og følg da din Overbeviisning, slut Dig til dem, der ere enige med Dig, og arbejd med Alvor og Udholdenhed sammen med dem. Altsaa: Tro kun Dig selv, tag Dig iagt for dine Venner."

Fra nu af var J. A. Hansen en ivrig Deltager i og en ligesaa ivrig Taler ved alle de Møder og Fester, som fra forskjellige Sider i Landet bleve foranstaltede af Bondevenspartiet. Man hørte disse Taler med Bifald, og han blev snart en af Partiets fornemste Ledere.

Saa kom imidlertid 1848. Frihedsskyerne havde samlet og fortættet sig; med Uvejr og Torden vare de brustne ved Seimens Bredder, og Uvejret havde strakt sig vidt omkring. Men herhjemme i vort lille lille fredelige Danmark veg det Bladsen for en mild befrugtende Regn, der gav Væxt og Grøde til vort unge Frihedstræ, uden at dets Jord behøvede at gjødes med Blod.

Tilgivelse for tidligere Presseforfølgelser og fremtidig Pressefrihed vare mellem de tidligste Frugter af Frederik den Syvendes Tronbestigelse. Censuren bortfaldt paa denne Maade ogsaa for J. A. Hansens Vedkommende, han kunde atter sætte sit Navn som ansvarlig Redaktør paa „Almuevennen“, og dette Blad kunde i alle de store Frihedsspørgsmaal, som nu rejstes, aabent og frimodigt vedkjende sig sine demokratiske Anskuelser.

Disse vare betydelig mere vidtgaaende end mange tidligere liberale Troesfællers, og det varede da heller ikke længe, før J. A. Hansen kom i Strid selv med Tilhængere af det liberale Parti. En af de betydeligste Kampe leverede han dem i Spørgsmaalet om Valgene til den grundlovgivende Rigsforsamling, da han gjennem „Almuevennen“ bestemt fraraadede Valget af alle de Mænd, som havde talt eller stemt for Kongevalgene. „Denne Bestemmelse“ (om Kongevalgene), skriver han, „er nemlig saa ufolkelig og saa farlig for Friheden, at de Mænd,

som have kunnet billige den, ikke kunne betragtes som virkelig folkeligindede Mænd, ikke kunne antages at ville ved andre Lejligheder vise mere Konsekvents og Fasthed, end de her have vist. Vi vide meget vel, at denne Udtalelse vil forskaffe os flere af vore hidtilværende politiske Venners Misfor nøjelse; men vi sætte Sandheden over Personerne, og det er netop det, vi bebrejde dem, at de af Hensyn til Ministeriets Personer ere blevne Sandheden utro, idet de have stemt for Noget, som de i Principet forfaste." Efter at have givet Navnene paa dem, der havde tiet eller stemt for kongevalgte Medlemmer til Rigsforsamlingen, sluttede Artiklen saaledes: „Vi fraraade alle disse Mænds Valg, fordi de ved et saa overordenlig vigtigt Spørgsmaals Afgjørelse have lagt for Dagen, at de, naar Friheden og Ministeriet gaa hver sin Vej, da heller følge Ministeriet end Friheden, hvilket Folket ingenlunde er tjent med.“

En saadan Artikel maatte selvfølgelig vække stor Modstand fra mere end en Kant, og det varede heller ikke længe, før „Fædrelandet“ tog til Gjenmæle mod den. Der udspandt sig nu en heftig Polemik mellem disse to Blade, og „Almuevennen“ skrev en gennem fire Numere gaaende Artikel, som det sluttede med den Erklæring: „Kongevalgene ere absolut ufølgelig og farlige for Friheden.“

J. A. Hansens Optræden ved denne Lejlighed

var fuldstændig konsekvent, og han har vistnok i det Hele taget i 1848 tydeligere og skarpere end nogensinde før eller senere tilkjendegivet den Stilling, han indtager til de almeneuropæiske Frihedsbevægelser. De politiske Forholds Udvikling i vort Fædreland har givet hans Opposition en ejendommeligt dansk Afstygnings, men denne skriver sig fra Omstændighedernes Magt, ikke fra hans Grundsyn paa Sagen. Til Forsvar for Husmændenes Valgret anførte han saaledes Taler, der vare holdte i den franske konstituerende Nationalforsamling 1791, og da man frygtede for, at Bonden vilde lade sig lede af Herremændene, skrev „Almuevennen“: „Gjør alle de stolte Aristokrater til Skamme, som saa ofte have sagt: Na, hvad forstaaer den simple Bonde og Husmand sig paa det; de stemme jo ganske i Blinde, og vi kunne for en eller anden Ubetydelighed saa dem til at stemme paa, hvem det skal være.“ Et saadant Tilraab minder paafaldende om Boldhuset i Versailles, og i Forsølgelsen af hele Godsejerstanden gav „Almuevennen“ ikke de franske Jacobinere ret meget efter. Ja, ligesom man i Frankrig havde paaftaaet, at Adelen havde solgt Fædrelandet, saaledes kunde man ogsaa i „Almuevennen“ læse Uttringer om, at Herremændene havde solgt Danmark til Tydskland, og at kun saa Soldater indkaldtes, for at Resten desto hurtigere kunde blive Tydsfernes og Herremændenes Trælle.

Socialismen havde hævet Hovedet i Frankrig, og paa sin Vandring gjennem næsten hele Europa var den ogsaa naaet til os. De socialistiske Bestræbelser vare herhjemme ganske vist ikke saa udprægede og radikale som andetsteds, men Grundtonen i dem kan dog ogsaa gjenfindes her. Selv Forfattere som Goldschmidt udtalte Sympathi for de socialistiske Ideer, og en stor Kreds af begavede Mænd vare mere eller mindre smittede af disse, om de end ikke aabent vilde vedkjende sig det.

En ikke ringe Kreds fandt da heller ikke Kasino-møderne demokratisk nok, men samlede sig til Møder i Hippodromen, for — som en af Partiets Virksomme, Skolebestyrer Frølund, udtalte i et Flyveskrift — „at arbejde for den rette Folkfriheds Grundlæggelse, for Grundlæggelsen af en sand demokratisk Forfatning, hvis Grundlov skulde være de almindelige Mennekerettigheder: „Frihed, Lighed og Broderskab“. Her i Hippodromen oprettedes „Valgreform-Foreningen i Kjøbenhavn“, og paa et Møde den 8de August valgte man til Bestyrelse for denne femten Medlemmer, hvoriblandt Alberti, Balthasar Christensen, Gleerup, Spandet, J. A. Hansen og Bloug, hvilken Sidste imidlertid snart efter udtraadte.

Bed denne Forenings Møder spillede J. A. Hansen en meget fremragende Rolle, og hans Popularitet voksede som en ganske naturlig Følge heraf.

Chi Hippodrommøderne vare ingenlunde sparsomt besøgte; de samlede næsten daglig en talrig Kreds, navnlig af Gaandværkere, og selv den 15de August, da Tivoli holdt Fødselsdag, havde der til et saadant Møde indfundet sig ikke mindre end 2,000 Menneſker. „Hippodromedarerne“, som man kaldte Demokraterne fra Hippodromen, maatte imidlertid udſtaa haarde Angreb fra anderledes Tænkende. Gjennem den største Part af Preſſen gif der et stort Kamaftrig mod „diſſe Folkfordærvere, diſſe Anarkifter, Republikanere og Kommuniſter“, og „Almuevennen“ havde nok at gjøre med at optage Kampen mod alle diſſe Modſtandere. J. A. Hanſen gav dem imidlertid efter bedste Evne Svar paa Tiltale, og han havde da ogsaa den Glæde, at han ved Valgene til den grundlovgivende Rigsforſamling idetmindſte i den Valgkreds (Rudkjøbing), i hvilken han ſelv havde ſtillet ſig, ſejrede over ſin Modkandidat, Provſt Pleſner.

Fra nu af begyndte et nyt Afſnit i J. A. Hanſens politiffe Liv. Literaten og Journaliſten er bleven Rigsdagsmand, og da han ſtadig gjenvælges i ſamme Kreds, kan hans Virkſomhed paa Thinge ſaaledes ſamle ſig indenfor faſte, grundmurede Former.

Han havde valgt sit Parti. I 1851 var han indtraadt som Medlem af Bestyrelsen for „Bondevennernes Selskab“, og saavel i „Almuevennen“ som i Rigsdagen vedblev han kraftig at tale disses Sag. Mod Bondevennernes Selskabs Virksomhed i Landbospørgsmaalene og navnlig i Fæstefagen havde imidlertid „Grundejerforeningen“ dannet sig. Det var først og fremmest denne Forenings Opgave at tilvejebringe en frivillig Fæsteafløsning, og den maatte altsaa her møde en ivrig Modstander i J. A. Hansen; da den forsøgte en Tilnærmelse til Bondevenerne, gav han den følgende karakteristiske Svar: „Dpgiver Godsejeren sine Standsforbomme og sin Selvhed og virker uden i mindste Maade at tilfidesætte sin egen velforstaaede Fordel med broderlig Omsorg for Bondens, ikke Lyende=Bondens, men Borger=Bondens Fremblomstren og Betryggelse, saa kan Ingen bekæmpe den herved vundne Indflydelse. Men der kræves Gjerning til at indfrie de fagre Ord.“ Og denne Gjerning angives med klare Ord at maatte være „en lovbunden Af-løsningsregel“.

Hermed er Krigstilstanden mellem disse Partier tydelig nok erklæret. Desto mere paafaldende maatte det være allerede i 1853 at se dem meget enig rætte hinanden Haanden i de vigtige Spørgsmaal om Toldgrændsens Flytning og om Arvefølgens Ordning. Forbindelsen var imidlertid kun

fortvarig og af rent tilfældig Natur. Sagen forholdt sig nemlig saaledes. J. A. Hansen havde med Befymring seet, at Begivenhederne mere og mere tydede paa Ejderpolitikens Opgivelse, men havde dog lige til Kundgjørelsen af 28de Januar 1852 stadig haabet, at den ikke vilde faa Naadestødet. Og selv efter denne Kundgjørelse haabede han, at de Mænd, som hidtil havde støttet Ejderpolitikken, vilde være rede til at føre Systemet af 1848 videre. Da imidlertid Ingen fremstod for at realisere hans Haab, maatte han finde sig i Helstaten som en ubehagelig Nødvendighed og saa kæmpe for at faa Fællesforfatningen saa frifindet som mulig. Den almindelige Stemning var for Toldgrændsen ved Elben og Arverettens Overdragelse til Prinds Christian, og J. A. Hansen mente da, at man burde vedtage disse to Sager for desto hurtigere at komme til Behandlingen af selve Fællesforfatningen. Af den Grund kom han til, sammen med „Grundejerforeningen“, at stille sig paa Ministeriets Side, en Tilfældighed, som ophørte igjen, da Ministeriet Bluhme, der havde lovet at indbringe Fællesforfatningen, saasnart de to Sager vare vedtagne, gik af, og Ministeriet Ørsted kom til Roret.

Dette Ministerium havde man altid frygtet, og det viste sig ogsaa snart, at det vilde have det Bæsenlige af Junigrundloven bort. J. A. Hansen

og hans Parti maatte forandre Front. „Nu vilde Reaktionen,“ siger han, „benytte den vundne Stilling til at bortskaffe de Fordele, Demokratiet havde vundet ved Grundloven; det var da en Selvfølge, at vi nu stod imod, at vi bekæmpede disse Forsøg, at vi rejste os med Alvor imod dem, der havde Villie og Mod til at gjøre flige Forsøg.“

For at støtte en saadan Kamp blev Bladet „Morgenposten“ stiftet den 7de Januar 1854. Det var Folkethingsmand D. E. Rugaard, som grundlagde det, men allerede den 16de Februar gif det over til et Interessentskab, bestaaende af Balthasar Christensen, Rugaard og J. A. Hansen. Det skulde være Organ for Rigsdagens „Venstre“ og samtidig for det nyoprettede Selskab „Den danske Haandværkerforening“, af hvilket J. A. Hansen var baade Medstifter og Medbestyrer. Hansen skrev selv hyppig Artikler i det; de drejede sig da for Størstedelen om Næringsforholdene, og Rugaard besørge de den egenlige politiske Redaktion. En politisk Artikel af J. A. Hansen var dog den, der i Morgenpostens første Periode vakte mest Opsigt. Han havde gennem flere Numere af Bladet stærkt angrebet Ministeriet, og dette, der havde Lyft til at vise sig i sin Vælde, befalede, at hans Artikler skulde gjøres til Gjenstand for en Generalfiskal-Sag. Under ualmindelig Opsigt vevjerede denne for Retten, indtil

J. A. Hansen i Slutningen af Aaret fuldstændig fritjendtes.

Forinden var Ministeriet imidlertid gaaet af. Uvillien imod det var voeret i Løbet af Sommeren, og da Rigsdagen samledes den 2den Oktober, kunde man ikke længer rolig finde sig i at se det styre Landet. Man samlede sig om en Mistillidsadresse, der skylbte Hall, Monrad og J. A. Hansen sin Tilblivelse, vedtog den den 17de Oktober og besluttede, at den skulde overbringes Kongen af en Deputation paa 5 Medlemmer.

Denne Deputation, til hvilken ogsaa J. A. Hansen hørte, overrafte den 19de Adressen til Kongen, og den gjorde snart sin Virkning. Midt under Folkethingets Forhandlinger den 21de rejste Orsted sig og oplæste et aabent Brev, hvorved Folkethinget opløstes. Der opstod en umaadelig Bevægelse i Salen. Præsten Lindberg udbragte et „Danmarks Riges Grundlov leve ufrænket“, og samtidig raabte Thingets Medlemmer og Tilhørerne under stærke Hurraraab „Formanden leve“, „Rigsdagen leve“. Ministeriet Orsted skyndte sig at forlade Salen, men det var efter denne Scene dødsdømt og maatte trække sig tilbage.

Saaledes blev J. A. Hansens og hans Parties første Tilslutning til Godsejerne ikke af lang Varighed. Af noget mere Betydning, men ligeledes uden dybere Grund, er en anden senere Tilslutning mellem „de store og de smaa Bønder“. Første Gang hvilede den nærmest paa en Tilfældighed, anden Gang iværksattes den af Trang til Alliance mod fælles Fjender.

Under en Samtale mellem Bismarck og den bekjendte tydske Socialist Ferdinand Lassalle kom man til at diskutere de forestaaende Valg. „Hvorfor stemmer De ikke,“ bemærkede Ministeren til Lassalle, „med det konservative Parti der, hvor De ingen Udfigt har til at sætte Deres egne Kandidater igjennem? Vore Interesser ere jo fælles. De kæmper fra Deres som vi fra vort Standpunkt mod Bourgeoisiets Bestræbelser for at rive Magten til sig.“

Det er dette den store Statsmands Raad, der er blevet fulgt af J. A. Hansen, da han i „Oktoberforeningen“ gjorde fælles Sag med de Godsejere, som han tidligere saa ivrig havde bekæmpet. Hvad der blev talt om lige Interesser for den forenede Landbostand og om en organisk Samtømmelse af de store og de smaa Landbrugere, det klang saa kjønt, men det var og kunde dog aldrig være Andet end Theorier og Drømme. Og dette har J. A. Hansen uden Tvivl tilfulde indseet allerede fra første Færd; han kunde vistnok meget godt,

hvis Bismarck havde henvendt denne Ytring til ham, have svaret som Lasjalle: „Det kan maaske se saaledes ud for Djebliffet, Deres Excellence, men Arbejderpartiet og det konservative Parti vilde kun kunne gaa et kort Stykke med hinanden, for derpaa at kæmpe indbyrdes saa meget desto bittere.“ Men Sagen er den, at J. A. Hansen er en mere praktisk Politiker, end Lasjalle var; det korte Stykke, som han kunde gaa sammen med sine oprindelige Fjender, indsaa han kunde blive af saa væsentlig Betydning for Tilbagelæggelsen af hele Bejen, at det nok var værd at se bort fra det noget ubehagelig Følgeskab. Og saaledes sluttede han da Alliance med Godsejerne, paa samme Maade som Bismarck i 1864 gjorde det med Østerrig, som alle fremragende Politikere i det Store have gjort det, naar det stemmede med deres Fordel, og som de ogsaa ganske naturlig maatte gjøre det, saafremt de i Birkeligheden vilde være gode Politikere. Om Tilladeligheden i dette Forhold kan der ikke være Tale. Saalænge Staterne have Lov til at slutte Forbund for at bekæmpe hinanden indbyrdes, naar de have bekæmpet den fælles Modstander, saalænge maa en politisk Bevægelses forskellige Partier ogsaa have Lov til at gjøre det Samme.

„Oktoberforeningen“ blev altsaa stiftet og viste sig snart som den ivrigste Modstander af hele det bureaukratiske Parti, der hidtil havde staaet ved

Roret. Man har sagt om J. A. Hansen, at han kun havde tilegnet sig selv Intelligents for at befrige Intelligentsen, og der kan, skjøndt dette er sagt af en politisk Modstander, sagtens ogsaa være nogen Sandhed deri. Men man maa da vel huske paa, at det politiske Parti, der nærmest skulde repræsentere Intelligentsen, var stivnet i døde bureaukratiske Former, og at det hverken vilde eller kunde se, at Frihedslængslerne og Frihedsideerne vare blevne nogle helt andre og langt større, end da det første Gang traadte op som Talsmand for dem. Historien vil engang fælde Dom og paavise, hvormegen Sandhed og Berettigelse der er baade i „Bondevennernes“ Angreb og i det „national-liberale“ Partis Modstand; foreløbig staaer det som Faktum, at det er Bondevenerne, til hvem Sejren nærmest synes at hælde. „Oktoberforeningen“ har da ogsaa ganske naturlig som Følge af, at „det forenede Venstre“ følte sig stærkt nok til at gaa sine egne Beje, opløst sig ved det første alvorlige Sammenstød. Da Fæstefagen paany blev dragen frem i Rigsdagen, maatte Enigheden bryde, og J. A. Hansen var selv en af de Første til at konstaterer Bruddet.

Hans Optraeden under denne Debat og i det Hele taget hans politiske Virksomhed i de sidste Aaringer er saa ny, at den vil mindes af Alle. Der er naturlignois mange Meninger om den Sags Værd, for hvilken han kæmper, men saameget

funne og burde dog selv hans politiske Modstandere indrømme, at han har virket overordenlig meget til Gavn for Bondens materielle Optræden, at han har kæmpet med Udholdenhed, at han har medbragt dygtige Evner til Kampen. Man kunde vel sagtens nok ønske, at han i forskjellige Retninger havde ledet Bondens Vækkelse og Frihedsbevægelser ad andre Veje, end han har gjort, men saalænge Striden endnu er staaende, vil det være vanskeligt at dømme retfærdig mellem ham og hans Modstandere. At den danske Bondestand flokkes omkring ham med Kjærlighed og Taknemlighed, er saa ganske naturligt.
